

הפקולטה למדעי החברה

משרד החינוך
המינהל לחינוך התיישבותי,
פנימייתי ועליית הנוער

מרכז דהאן
המרכז לחברה, תרבות וחינוך במורשת
יהדות ספרד ע"ש אהרן ורחל דהאן

יהודי אתנאפיה:

זהות, מורשת, היסטוריה וחברה

ימים שני-שלישי כ"א-כ"ב באייר תשס"ח

27-26 במאי 2008

אולם מיניץ (בניין מס' 404)

אוניברסיטת בר-אילן

ט
י
ג
ו
ס
ע
י
ג
ט
א
ו
ס
י

הוועדה האקדמית:

ד"ר יהודית רונן (יו"ר), אונ' בר-אילן
 פרופ' חגי ארליך, האונ' הפתוחה ואונ' ת"א
 פרופ' זמירה מברך, אונ' בר-אילן
 ד"ר שלוה וייל, האונ' העברית
 גב' נתמר הלל, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משה"ח
 גב' אניטה נודלמן, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משה"ח
 ד"ר שמעון אוחיין, מנהל מרכז דהאן, אונ' בר-אילן

הוועדה המארגנת:

ד"ר יחיאל שילה, מנהל המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משה"ח
 מר משה זעפרני, המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח משה"ח
 ד"ר יצחק יצחקי, המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח משה"ח
 מר אודי בהט, מנהל האגף לקליטת עלייה, משרד החינוך
 הגב' טלי אלבז, האגף לקליטת עלייה משרד החינוך
 מר שלמה ישי, מנכ"ל הקרן לקידום מקצועי, הסתדרות המורים
 ד"ר סוניה מיכאלי, המדענית הראשית, המשרד לקליטת עלייה
 מר יצחק דהן, המרכז לשירותים רוחניים, ההסתדרות הציונית העולמית
 ד"ר עמנואל גרופר, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך
 מר יעקב מלקמו, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך
 מר אליעזר (מודי) זנדברג, יו"ר הפרוייקט הלאומי של עולי אתיופיה
 ד"ר נגסט מנגשה, מנכ"לית הפרוייקט הלאומי של עולי אתיופיה
 גב' שולה מולא, יו"ר האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
 מר דני אדמסו, מנכ"ל האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
 הגב' מירלה גל, יו"ר עמותת "פידל"
 מר רוני אקלה, מנכ"ל עמותת "פידל"
 מר אברהם נגוסה, יו"ר נציגות הארגונים של קהילת יוצאי אתיופיה
 מר דני קסון, מנכ"ל נציגות הארגונים של קהילת יוצאי אתיופיה
 מר דוד מהרט, מנהל מרכז ההיגוי של יוצאי אתיופיה במערכת החינוך
 מר גבי שאטו, יו"ר עמותת עלמי"א
 הגב' ריקי ארגיי, מנכ"לית, עמותת עלמי"א
 מר עדי כהן, יו"ר עמותת בהלצ'ין, מרכז מורשת יהדות אתיופיה
 מר שלמה אקלה, מנכ"ל עמותת בהלצ'ין, מרכז מורשת יהדות אתיופיה

ארגון והפקה:

גב' מאיה פינקלשטיין
 גב' אורה קובלקובסקי
 גב' בלה זמיר
 מר אבי מספין

יום שני, כ"א באייר תשס"ח, 26 במאי 2008

התכנסות, רישום וכיבוד קל

9:30-9:00

מושב פתיחה

י"ר: ד"ר שמעון אוחיון, מנהל מרכז דהאן, אונ' בר-אילן

11:30-9:30

ברכות: **פרופ' משה קוה**, נשיא אונ' בר אילן
 הראש"ל **הרב שלמה משה עמאר** שליט"א, הרב הראשי לישראל
מר יעקב אדרי, השר לקליטת עלייה
פרופ' שמואל סנדלר, דיקן הפקולטה למדעי החברה
מר פסהה אשגדום, שגריר אתיופיה בישראל

דברי פתיחה: **ד"ר יהודית רונן**, יו"ר הכנס

הרצאת פתיחה: **פרופ' חגי ארליך**, האוניברסיטה הפתוחה
"ביתא ישראל": מציון לציון

הרצאת אורח: **פרופ' אפרים אייזיק**, אוניברסיטת פרינסטון, ארה"ב
אחדות לאומית מול רבגוניות אתנית: יהודי אתיופיה

מושב א': יהודי אתיופיה בראי ההיסטוריה

י"ר: ד"ר גד אביקסיס, משרד החינוך והתרבות

13:00-11:30

גב' אלמז זרו, קריאת שירה

פרופ' בקלה שיפרו, אונ' אדיס אבבה, אתיופיה
ארכיוני ההיסטוריה של 'ביתא ישראל' במחצית השנייה של המאה של ה-20

פרופ' חננאל מאק, אוניברסיטת בר-אילן
הספרות היהודית העתיקה שהשתמרה, בייחוד, בכנסייה הנוצרית הקדומה של אתיופיה

ד"ר אברהם דוד, האונ' העברית
מלחמות ההישרדות של יהודי ממלכת פרסטר ג'ון בסופם של ימה"ב

ד"ר אמקלש טפרי, אונ' אדיס אבבה, אתיופיה
מי הם הפלאשמורה?

הפסקת צהריים

14:00-13:00

מושבים מקבילים:

16:00-14:00

מושב ב': דת, הלכה ומנהג: מקורות ומאפיינים
יו"ר: פרופ' שאול רגב, אונ' בר-אילן

מר יוסי זיו, אונ' בר-אילן
המסורת ההלכתית של 'ביתא ישראל': מקורות ומאפיינים

עו"ד יעקב גונצ'ל, פובליציסט
שימור ההלכה והמנהג האתיופיים במציאות הרבנית-אורתודוכסית

ד"ר אליאב טאוב, המכללה האקדמית אשקלון
התמודדות הביורוקרטיה בישראל עם שאלת מעמדם של אנשי דת
ממוצא אתיופי

ד"ר יואל שילה, המכללה האקדמית אשקלון
נישואי חטיפה אצל יהודי אתיופיה

ד"ר יצחק מועלם, המכללה האקדמית אשקלון
מעמדה של הקהילה היהודית ויחסי ישראל אתיופיה

מושב ג': עלייה וקליטה: הדרך וההתערות
יו"ר: מר חנוך צמיר, המשרד לקליטת עלייה

ד"ר חיים בורקוב, מכללת בית ברל
בחינת תהליך ההתערות של עולי אתיופיה בישראל

ד"ר שירה עופר, אונ' בר-אילן
קשיי אינטגרציה בקרב יוצאי אתיופיה והשיח הגזעי

גב' רות כהן, אונ' תל אביב
ממתנינים בדרכס: קהילת זרע 'ביתא ישראל' במחנה המעבר בגונדר

גב' ליה אינרמן, אונ' תל-אביב
השתלבות עולי אתיופיה בשוק העבודה בישראל: מחקר השוואתי

ד"ר מלכה שבתאי, אונ' תל אביב
המפגש בין עולים ותיקים לעולים חדשים: מראה פנימה והחוצה

מושב ד': נשים: מנהיגות ויוזמה

י"ר: הגב' נתמר הלל, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך

ד"ר הגר סלמון, האונ' העברית

כסף חג כמעגל: התארגנויות פיננסיות בקרב נשים

ד"ר דליה מרקוביץ', מכללת בית ברל וד"ר טל דקל, אונ' תל אביב

זהות בחומר: על אמנות נשים אתיופיות בישראל

גב' דרורית לוי, אונ' בר-אילן

תרומתה של ההשתתפות בתכנית לפיתוח מנהיגות בקרב נשים

העוסקות בפעילות וולונטארית בקהילה

ד"ר רחל שרעבי, המכללה האקדמית אשקלון ואונ' בר אילן

ד"ר ענבל סיקורל, אונ' בן גוריון, המכללה האקדמית אשקלון ומכללת ספיר

נשים מדריכות נשים: תפקיד הסומכת במרכזי קליטה של עולי אתיופיה

16:30-16:00 הפסקה

מושבים מקבילים

18:00-16:30

מושב ה': משפחה ומגדר: המרחב הבין דורי והבין תקופתי

י"ר: ד"ר יהודית רוזן, אונ' בר אילן

גב' שמואל נעמי, האונ' העברית

הורות וחינוך באתיופיה ובארץ

גב' לירז נחמיאס, אונ' בר-אילן

אימהות ובנותיהן במשפחות הפלאשמורה: יחסי הגומלין בהקשר התרבותי

וחדתי

ד"ר עדנה בוסטין, אונ' בר-אילן

גברים יוצאי אתיופיה: למה זה כל כך קשה להם?

ד"ר חיים רוזן, המשרד לקליטת עלייה

מבט אנתרופולוגי: המשפחה החד הורית ונשים אתיופיות בחברה המסורתית

באתיופיה ובישראל כיום

מושב ו': תרבות והסתגלות: קשרי גומלין (א')
 יו"ר: מר עמיהוד בהט, משרד החינוך והתרבות

ד"ר נגסט מנגשה, אונ' סאסקס
גישור חינוכי חברתי בקרב יהודי אתיופיה בבתי"ס בישראל

ד"ר אלי שטרית, אונ' בר-אילן
**תפיסת המורים של תהליכי התירבות בבתי"ס ותרומתה להסתגלות
 הלימודית, החברתית וההתנהגותית של מתבגרים**

ד"ר אביגיל ינון, אונ' בר-אילן
פיתוח תפיסה רב תרבותית וזהות תרבותית מכילה בהכשרת יועצים חינוכיים

ד"ר מיכל שליפפר, המרכז לטכנולוגיה חינוכית
**רכישת העברית ע"י ילדים ובני נוער בני הקהילה האתיופית: היבטים לשוניים
 וחברתיים-תרבותיים**

גב' אביבה גיטאית, אונ' בר-אילן
**השפעתה של תכנית התערבות על היכולת הפונולוגית, הקריאה והתפיסה
 הכמותית של המספר**

מושב ז': תרבות והסתגלות: קשרי גומלין (ב')
 יו"ר: מר רוני אקלה, מנכ"ל עמותת "פידל"

ד"ר גדי בן עזר, המכללה למינהל, המסלול האקדמי
שימוש בדפוסים תרבותיים בתהליך החינוכי

גב' בליינש מקונן, אונ' בר-אילן
**ההשפעה של תכנית מורשת יהדות אתיופיה על עמדות תרבות והסתגלות
 של בני נוער יוצאי אתיופיה**

גב' מרים אדנה, אונ' בר-אילן
הקשר בין אסטרטגיות תרבות והסתגלות

גב' בלנק כרמל, אונ' תל-אביב
"אזיקים שחורים": בחינתה של תכנית יחודית להעדפה מתקנת

ד"ר יעל אביעד וילצ'ק, מכללת יהודה ושומרון ואונ' בר-אילן
**הקשרים שבין פער תרבותי לבין משתנים פסיכוסוציולוגיים של המתבגרים
 הלומדים בפנימייה ובבתי"ס שאינם פנימייתיים**

הפסקה 18:15-18:00

מושב ח': דמויות ומנהיגים בהיי הקהילה
יו"ר: מר אליעזר (מודי) זנדברג, יו"ר הפרויקט הלאומי של יהודי אתיופיה 19:15-18:15

פרופ' עמנואלה טרויסאן סמי, אונ' ונציה, איטליה
ד"ר יעקב פייטלוביץ', יוצר קהילה "מדומה"

פרופ' מיכאל קורנאלדי, המכללה האקדמית, נתניה ואונ' בר-אילן
הרב שמואל צבי מרגליות, מבשר התחייה והמיזוג של יהדות אתיופיה
עם כלל ישראל

הרצאה מסכמת:
ד"ר שלוח וייל, האונ' העברית, עדות: גב' טיגיסט יתברך
ארמיאס אסיאס: תלמידו של ד"ר פייטלוביץ' שלמד בירושלים

כיבוד קל 19:15

תכנית אמנותית

יום שני, כ"א באייר תשס"ח, 26 במאי 2008
בשעה 19:30 אולם מינץ

בתכנית:

שלישיית אבטה: אבטה בריהון - שירה וסקסופון
סנגית דותל סגל - פרקשין
דוד אדה - קלידים

האמן והיוצר שמואל ברז בקטעי הומור ומשחק

להקת המחול האתיופית "ביתא": "מסורת והתחדשות"
ניהול אמנותי וכוריאוגרפיה: ד"ר רות אשל

להקת בהלצ'ין: שירה וזמר

התכנסות וכיבוד קל

9:30-9:00

מושב ט': זהות, ספרות ומורשת: זכרון ופולמוס

יו"ר: מר יחיאל שילה, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משה"ח

11:30-9:30

דברי ברכה: פרופ' יולי תמיר, שרת החינוך והתרבות
מר גד דיעי, מ"מ מזכ"ל הסתדרות המורים
ד"ר שמעון אוחיון, מנהל מרכז דהאן, אונ' בר-אילן

פרופ' משה שוקד, אונ' ת"א והמרכז האקדמי רופין
בראי התקופה, הקליטה והחברה: מעליית יהודי האטלס לעלייה מאתיופיה

הרב שרון שלום, אונ' בר אילן
**הפולמוס עם הקראים בעבר, והעולם היהודי לאור עיון במנהגי קהילת
'ביתא ישראל'**

מר אברהם אדגה, הטכניון, מכון טכנולוגי לישראל
המסע אל החלום

ד"ר אנבסה טפרה, האונ' העברית ואונ' תל אביב
הספרות האמהרית של יהודי אתיופיה

פרופ' דון סימן, אוניברסיטת אמורי, ארה"ב
שאלת ה'פלאשמורה': אתנוגרפיה של חוויה מוסרית

מושבים מקבילים

13:00-11:30

מושב י': הצלחות ואתגרים בקרב הנוער
יו"ר: מר דני אדמסו, מנכ"ל האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה

ד"ר עמנואל גרופר, המינהל לחינוך התיישבותי, משרד החינוך ומכללת בית ברל
**המעבר הכין תרבותי בפנימייה, מנקודת ראותם של צעירים עולים
מאתיופיה בעבר, בהשוואה לעולי ה'פלאשמורה'**

ד"ר יוסף חזי, מנכ"ל כפר הנוער ויצ"ו, נחלת יהודה
כוחות הסביבה ותעצומות הנפש בקרב בני נוער וצעירים
ד"ר ארנון אדלשטיין, האונ' העברית
דפוסי עבריינות וסטייה חברתית בקרב בני נוער יוצאי אתיופיה בישראל

ד"ר ריטה סבר, האונ' העברית
הקפיצה הגדולה: קדימה, למטה או לאן? מצבו של נוער הקהילה
האתיופית בישראל

מושב יא': מנהגי חברה והתפתחות חברתית
יו"ר: מר יגאל ביבי, ח"כ לשעבר

דברי ברכה: מר עדי כהן, יו"ר עמותת בהלצ'ין, מרכז מורשת יהדות אתיופיה

מר דוד מהרט, מרכז ההיגוי של עולי אתיופיה, האגודה לקידום החינוך
עולי אתיופיה במפגש הבין תרבותי

ד"ר ענת בן פורת, אונ' בר-אילן
"לחבר בין שני העולמות": הכשרת עו"ס לטיפול באלימות במשפחה
בקהילה האתיופית

מר יעקב מלקמו, אונ' ברניגהם, אנגליה
הניעות החברתית של יוצאי אתיופיה במערכות החברה הישראלית

מר חנניה ונדה, אונ' בן גוריון
האדם כתבנית נוף מולדתו: יהודי תגראי בפרספקטיבה אתנו-ארכיאולוגית

מושב יב': בין רפואה מערבית למסורתית
יו"ר: מר יחיאל וסרמן, ראש המרכז לשירותים רוחניים

ד"ר זהר עמר וגב' דקלה דנינו, אונ' בר-אילן
צמחי תבלין, בושם ומרפא בקרב קהילת יוצאי אתיופיה בישראל

גב' אניטה נודלמן, אונ' בן גוריון ומר יעקב באבו
אלקה יעקב מהרי: גדול המרפאים של יהודי אתיופיה

מר רוני פראתי, אונ' בר-אילן
לרפא את פצע ההגירה: לשאלת מסעות המרפא של יוצאי אתיופיה בישראל

ד"ר רפאל יאנגמן, המרכז האקדמי רופין
דפוסי שימוש בשירותי בריאות נפש אמבולטוריים בקרב יוצאי אתיופיה
בישראל

הפסקת צהריים

13:30-13:00

מושבים מקבילים

15:00-13:30

מושב יג': פעילות קהילתית מעשירה
יו"ר: מר משה זעפרני, משרד החינוך והתרבות

ד"ר שלוחה וייל ומר משה סלומון, האונ' העברית
התכנית למנהיגות מצטיינת בקרב יוצאי אתיופיה בישראל: מבט
אנתרופולוגי

גב' אניטה נודלמן, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך
מחינוך לבריאות לעולי אתיופיה ועד "בראות מינית ומניעת איידס"
לכלל הנוער בפנימיות

גב' נתמר הלל, גב' עצינה ישראלי וגב' נאוה קלמנטס, המינהל לחינוך
התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך
תוכנית להעצמת חוסן נפשי לנוער בחינוך הפנימייתי

גב' מרים כהן וגב' רות ברוך קוברסקי, מאירס ג'וינט מכון ברוקדייל
תכנית 'Space' של הפרויקט הלאומי של עולי אתיופיה: הסיוע הלימודי
מחקר והערכה

גב' ג'ודי גולד, מנהלת מועדון עולים קשישים בבאר שבע
תכנית להעצמת מבוגרים וקשישים עולים

מושב יד': קליטה: יישום והכשרה
יו"ר: ד"ר יצחק יצחקי, משרד החינוך והתרבות

הגב' ורדה שרגאי, המינהל לחינוך התיישבותי ועליית הנוער, משרד החינוך
הכנה, הסברה ושיתוף פעולה בין המערכות: קהילה, הורים ופנימייה

מר וונדה אקלה, האונ' העברית
קליטה בארץ: הצלחות ואתגרים

הגב' אסתר אביטבול, רכזת הדרכה ופיתוח תכניות, מרכז גוונים בקהילה
תכנית התערבות ביתית

גב' יואה שורק, מאירס ג'וינט מכון ברוקדייל, מר שמעון מנברו, מנהל פרויקט 'עצמאות' וד"ר ארנה שמר, האונ' העברית
תכנית "עצמאות" לקליטת משפחות יוצאות אתיופיה: רגישות תרבותית ביישום התכנית, במחקר המלווה ובתהליך ה"ארגון הלומד"

מר אהרן כהן, האונ' העברית
"אורית" התורה של 'ביתא ישראל'

מר עמרם אקלום, אגף חינוך ונוער, ג'וינט ישראל
תוכנית "אופק" לבגרות

15:15-15:00 הפסקה

17:15-15:15 **מושב טו': מרחבי תרבות: מוסיקה ואמנות**
 יו"ר: פרופ' איתן אביצור, אונ' בר-אילן

ד"ר רון אתר, אונ' בר-אילן
שיני ילדים וילדות של יהודי אתיופיה

ד"ר אשל רות, אוניברסיטת חיפה
תהליכי עבודה ביצירת מחול אתיופי בן זמננו

ד"ר אוליבר טורני, אונ' סורבון פאריס
המוסיקה הדתית באזור גונדר, דמיון ושוני בין 'ביתא ישראל', 'קימנט', הנצרות והאיסלם

הגב' רות מייסון, עיתונאית והגב' נעמי אלטרך, צלמת במאית ותסריטאית
מאחורי כל שם, סיפור: שמות בקרב יהודי אתיופיה בישראל

18:30-17:15 **רב שיח בנושא: קליטת עולי אתיופיה: לקחים ומסקנות להיום ומחר**
 מנחה: פרופ' זמירה מברך, אונ' בר-אילן
 משתתפים: מר יאיר צבן, השר לשעבר לקליטת העלייה (בין השנים '92-'96)
ח"כ שלמה מולה

הרב יוסף הדנה, הרב הראשי של קהילת יהודי אתיופיה
 מר אברהם נגוסה, יו"ר נציגות הארגונים של קהילת יוצאי אתיופיה
 מר אשר אליאס, מנכ"ל טק-קריירה
 מר דני קסון, מנכ"ל נציגות הארגונים של קהילת יוצאי אתיופיה

אירוע מרכזי להענקת אות "יקיר עליית הנוער והחינוך ההתיישבותי"

בשעה 18:45 באולם "וואהל" ➤

במדולך הכנס תוצג התערוכה: "נופי ילדותי" של האמנית-פסלת גב' טנאט אאוקה

הכנס נערך בשיתוף:

הפרויקט הלאומי
של עולי אתיופיה

העמותה למדעי
יהדות אתיופיה

העמותה לחינוך ושילוב
חברתי של יוצאי אתיופיה
בישראל

המשרד
לקליטת עלייה

האגודה הישראלית
למען יהודי אתיופיה

משרד החינוך
המניהל הפדגוגי
אגף קליטת עלייה

נציגי הארגונים
של קהילת
יוצאי אתיופיה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית,
המרכז לשילוב מורשת
יהדות המזרח

עלמ"א
העמותה לקידום המשפחה
והילד בקהילה האתיופית
בישראל

המשרד
לענייני דתות

בהלצ"ן
מרכז למורשת
יהודי אתיופיה

המרכז לשירותים
רחניים

האגודה לקידום החינוך
מרכז ההיגוי של עולי
אתיופיה במערכת החינוך

הסתדרות המורים
עובדי הוראה בחמ"ד

לפרטים והרשמה:

המרכז לחברה, תרבות וחינוך במורשת יהדות ספרד
ע"ש אהרן ורחל דהאן

אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן 52900
טלפון: 03-5317959 פקס: 03-5342621
e-mail: dahan.center@mail.biu.ac.il